

**HAYKALTAROSHLIK MASHG‘ULOTLARIDA AN‘ANAVIY VA
ZAMONAVIY MATERIALLARDAN FOYDALANISH USULLARI****Qurbonova Sitora Yunus qizi**

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo‘nalishi

2-kurs “E” guruh talabasi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada haykaltaroshlik mashg‘ulotlarida an‘anaviy va zamonaviy materiallardan foydalanish usullari tahlil qilinadi. Tadqiqotda loy, gips, yog‘och kabi an‘anaviy materiallar bilan birga polimer, plastmassa, ekologik qayta ishlanadigan materiallar va boshqa zamonaviy materiallar bilan ishlashning pedagogik ahamiyati yoritilgan. Ushbu materiallar yordamida o‘quvchilarning texnik va badiiy ko‘nikmalari, ijodiy tafakkuri va mustaqil ishlash qobiliyati rivojlantiriladi. Shuningdek, mashg‘ulotlarni samarali tashkil etishning metodik tavsiyalari keltirilgan.

KALIT SO‘ZLAR: Haykaltaroshlik, tasviriy san’at, an‘anaviy materiallar, zamonaviy materiallar, ijodiy faoliyat, amaliy ko‘nikmalar, pedagogik metodika, badiiy tafakkur.

Tasviriy san’at ta’limida haykaltaroshlik mashg‘ulotlari o‘quvchilarda nafaqat badiiy did va estetik qarashlarni shakllantirish, balki texnik va amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. An‘anaviy materiallar – loy, gips, yog‘och – o‘quvchilarga shakl berish, hajm va tekstura bilan ishlash imkonini beradi, zamonaviy materiallar esa polimer, plastmassa, ekologik qayta ishlanadigan materiallar orqali ijodiy va texnik salohiyatni kengaytirish imkonini yaratadi.

Pedagoglarning asosiy vazifasi – mashg‘ulotlarni metodik jihatdan rejalashtirish, materiallar xilma-xilligidan oqilona foydalanish va o‘quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olishdir. Shu nuqtai nazardan, haykaltaroshlik mashg‘ulotlarida an‘anaviy va zamonaviy materiallardan foydalanish usullari dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi. Mazkur maqolada ushbu yo‘nalishda pedagogik yondashuvlar va metodik tavsiyalar tahlil qilinadi.

Haykaltaroshlik mashg‘ulotlarida an‘anaviy va zamonaviy materiallardan foydalanish o‘quvchilarning texnik va badiiy ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. An‘anaviy materiallar – loy, gips, yog‘och – o‘quvchilarga shakl berish, hajmni aniqlash, tekstura va detalni ifodalash imkonini beradi. Loy bilan ishlash elastiklik, yumshoqlik va shakl berish ko‘nikmalarini rivojlantirsa, gips qatlamlash va detal qo‘shish texnikasini o‘rgatadi, yog‘och esa aniq asboblardan yordamida ishlash va

xavfsizlik qoidalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu orqali o'quvchilar amaliy va badiiy tafakkurini bir vaqtda rivojlantiradilar.

Zamonaviy materiallar esa pedagogik jarayonga yangi imkoniyatlar olib kiradi. Polimer, plastmassa, ekologik qayta ishlanadigan materiallar o'quvchilarga rang, shakl va teksturani erkin sinash imkonini beradi. Ushbu materiallar bilan ishlash jarayonida o'quvchilar ijodiy qarorlar qabul qilish, murakkab kompozitsiyalar yaratish va materialning o'ziga xos xususiyatlarini amaliy ishlatishni o'rganadilar. Shu tarzda, zamonaviy materiallar o'quvchilarning ijodiy tafakkurini kengaytiradi va texnik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Mashg'ulotlarni samarali tashkil etish uchun pedagoglar darslarni bosqichma-bosqich rejalashtirishlari zarur. Boshlang'ich bosqichda o'quvchilarga ishlatiladigan an'anaviy va zamonaviy materiallarning xususiyatlari, xavfsizlik qoidalar va asosiy texnikalar tushuntiriladi. Keyingi bosqichda o'quvchilar mustaqil ishlashga yo'naltiriladi va ijodiy yondashuvni rivojlantirishga rag'batlantiriladi. Shu bilan birga, individual qobiliyatlarni hisobga olish mashg'ulot samaradorligini oshiradi.

An'anaviy va zamonaviy materiallardan birlashtirib ishlash o'quvchilarga murakkab va batafsil ijodiy loyihalarni yaratishga imkon beradi. Masalan, loy va gipsni kombinatsiyalash, plastmassa va yog'ochdan detallar qo'shish orqali murakkab kompozitsiyalar yaratish mumkin. Bu jarayon o'quvchilarni texnik va badiiy yondashuvni uyg'unlashtirishga, mustaqil qaror qabul qilish va ijodiy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga o'rgatadi.

Mashg'ulotlar davomida o'quvchilar amaliy va ijodiy ishlarni baholashni, xatolarni aniqlash va natijalarni takomillashtirishni o'rganadilar. Shu tarzda, an'anaviy va zamonaviy materiallar bilan ishlash o'quvchilarning ijodiy salohiyatini kengaytiradi, mustaqil va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi.

Shuningdek, zamonaviy materiallar ekologik jihatdan xavfsiz bo'lgani sababli, ularni ishlatish o'quvchilarda atrof-muhitni asrash va ekologik tafakkurini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa tasviriy san'at mashg'ulotlarining nafaqat badiiy, balki ma'naviy va axloqiy rivojlanishga ham ta'sir qilish imkoniyatini oshiradi.

Natijada, haykaltaroshlik mashg'ulotlarida an'anaviy va zamonaviy materiallardan foydalanish o'quvchilarning texnik va badiiy ko'nikmalarini bir vaqtda rivojlantirish, ijodiy tafakkurini kengaytirish va mustaqil ishlash qobiliyatini shakllantirishning samarali usuli sifatida qaraladi. Pedagoglarning metodik yondashuvi

va materiallarni oqilona tanlashi dars samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning ijodiy salohiyatini maksimal darajada rivojlantirish imkonini beradi.

Haykaltaroshlik mashg'ulotlarida an'anaviy va zamonaviy materiallardan foydalanish o'quvchilarning texnik va badiiy ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Loy, gips va yog'och kabi an'anaviy materiallar shakl berish, detal va hajmni aniqlash ko'nikmalarini rivojlantirsa, zamonaviy materiallar – polimer, plastmassa va ekologik qayta ishlanadigan materiallar – rang, shakl va tekstura bilan ishlashda ijodiy yondashuvni kengaytiradi.

Mashg'ulotlarni bosqichma-bosqich rejalashtirish, o'quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olish va materiallar xilma-xilligidan oqilona foydalanish dars samaradorligini oshiradi. Shu orqali o'quvchilar mustaqil ishlash, ijodiy qarorlar qabul qilish va murakkab amaliy vazifalarni bajarish ko'nikmalarini egallaydilar. An'anaviy va zamonaviy materiallar bilan ishlash ularning ijodiy tafakkurini kengaytiradi, texnik mahoratni oshiradi va ekologik tafakkurni shakllantirishga yordam beradi.

Shu sababli, haykaltaroshlik mashg'ulotlarida an'anaviy va zamonaviy materiallardan foydalanish pedagogik jarayonning samaradorligini oshiruvchi va o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantiruvchi asosiy usul sifatida qaraladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – С. 131-134.
2. Шавдилов С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
3. Shavdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter Education & Global Study. – 2024. – № 1. – С. 8-14.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Т. 3268. – № 1. – С. 070035.
5. Шавдилов С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15-21.

6. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – T. 4. – № 3. – C. 60-66.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and Innovation. – 2023. – T. 2. – № B10. – C. 192-198.